

OBSEQUI DEL AUTOR

a D. *Fernand Verxés*

EXCURSIÓ

AL

CASTELL DE REQUESENS, AGULLANA
BESALÚ, OLOT Y COLLSACABRA

PER

LLUÍS M. VIDAL

BARCELONA

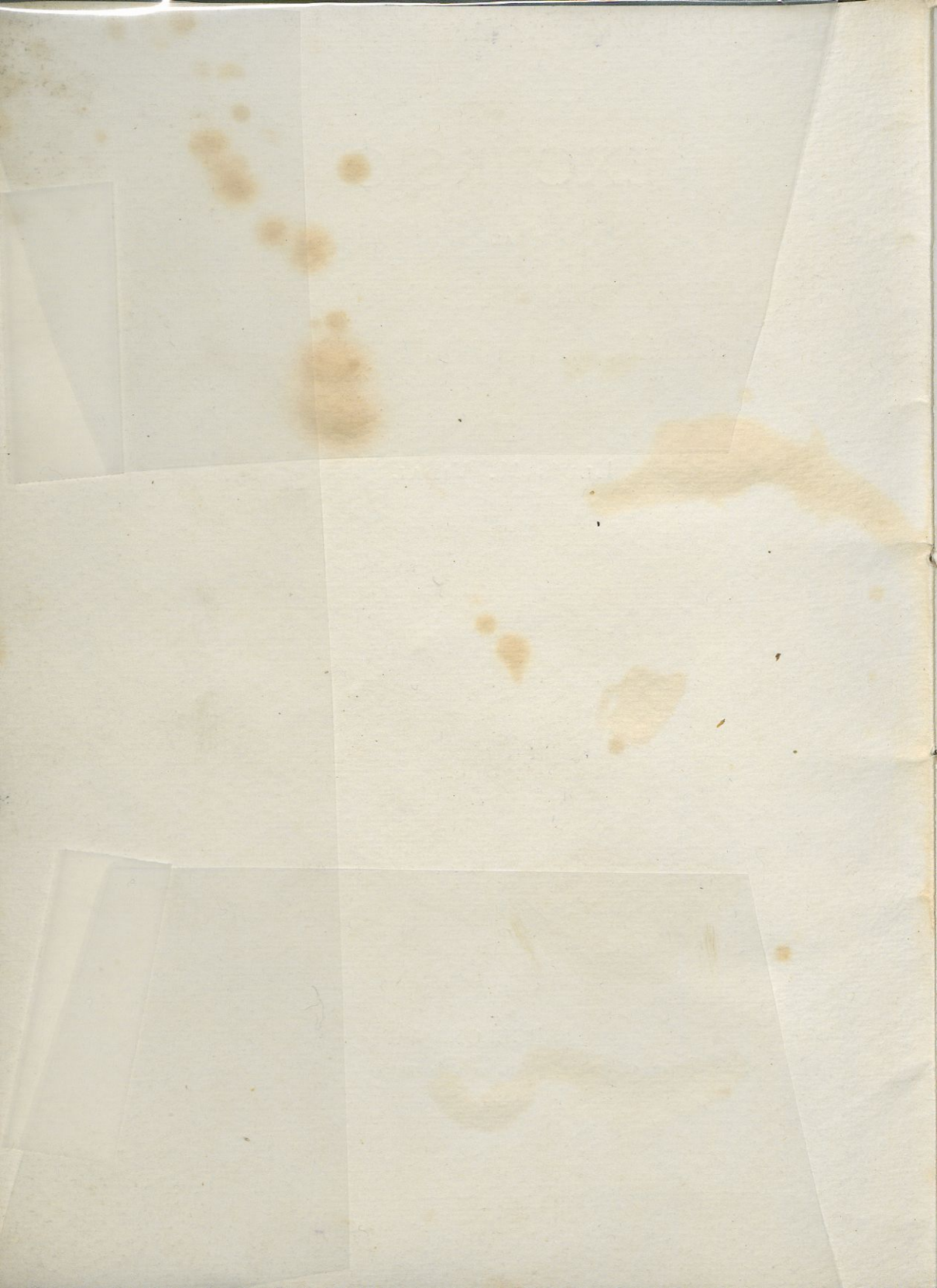
TIP. «L'AVENÇ»: RONDA DE L'UNIVERSITAT, 20

1899

SISTEMA DE LECTURA PUBLICA
DE CATALUNYA

1303283534

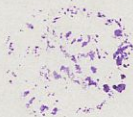

0208-27260

CLR 910 VID

EXCURSIÓ

AL CASTELL DE REQUESENS, AGULLANA
BESALÚ, OLOT Y COLLSACABRA

EXCURSIÓ

AL

CASTELL DE REQUESENS, AGULLANA
BESALÚ, OLOT Y COLLSACABRA

PER

LLUÍS M. VIDAL

BARCELONA

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA DE L'UNIVERSITAT, 20

1899

EXCURSIÓ

II

CASSELL DE KEWISSON BRITAIN
M. S. L. G. O. T. Y. O. N. S. A. R. I. A.

L. E. S. M. V. I. D. E.

Els fotogravats que s'acompanyen són reproducció de part de la serie de clixés de l'autor, que va exhibir per medi de projeccions lluminoses al donar lectura d'aquest treball en la vetllada del 24 de Febrer.

3

BANK OF ENGLAND

The Bank of England, London, E.C. 2, England

1908

Reg. 3719

DE FIGUERES A REQUESENS

El castell de Requesens està quasi bé a la ratlla de França, en una de les valls que baixen de la serralada pirenenca entre'l coll de Portús y el mar.

Amagat en els replechs de la montanya y arruïnat fins al punt de que ha sigut un verdader problema'l seguir la traça de sos antichs fonaments per entre'l munt de runa que'ls amagava, no tenia aquest lloch cap classe d'interès, y era molt poch visitat, fins que l'últim comte de Perelada tingué l'idea de reconstruirlo, y començà a dibuixarse a sobre del pedregós turó la silueta de la nova obra.

Avuy ja pujen de l'Empurdà y del Rosselló algunes comitives a contemplar l'estranya fortificació que s'estilava en aquells primers temps de la Reconquesta; y és segur que quan l'obra estarà acabada ja no oferirà aquesta vall el contrast de ser una de les més solitaries dels Pireneus catalans a pesar de ser tant prop de la plana empurdanesa, òon tant moviment y tanta vida li dóna'l caràcter actiu y intelligent de sos habitants.

Anunciada com a excursió oficial del CENTRE la visita a n'aquesta localitat tant poch coneguda, formàrem l'expedició'ls socis D. Pere Vives y els germans D. Mariano, D. Pere Lluís y D. Paulino Castells ab el que suscriu; y de fòra de l'associació concorregueren, además, D. Joan Portalà, D. Lluís Vives, D. Mariano Ribas, procurador

dels comtes de Perelada, D. Francisco Castells, D. Francisco Bonet y D. Pere Armengol, y les senyores de cinch dels excursionistes.

A les quatre del matí del dia 10 de Juliol sortiem de Figueres en dugues tartanes una part de la comitiva y empreniem la carretera de França, aquesta via tant concorreguda abans de ferse'l camí de ferro, perquè, fòra de la via marítima, no n'hi havia d'altra pera l'importació y l'exportació ab la nació vehina, y per ont avuy no hi circolen més que les tartanes dels ordinaris dels pobles, algun que altre carruatge particular y els carros del comerç o de l'industria local.

Davant nostre se destacava, sota del cel rogent per la claror matinal, la sinuosa curva del Pireneu, que baixava a llevant fins a enfonzarse en el mar, y una boira blava matava'l detall de les montanyes, deixantnos ab prou feines distingir el castell de Bellegarde a dalt del puig cònich que s'alça a sobre del Portús.

Tot aquest macís comprès desde'l coll del Portús al mar, els francesos l'anomenen *les Alberes*, volent fer extensiva aquesta denominació a la vessant del costat de l'Empurdà; y no ha faltat entre ells qui ha volgut, ben equivocadament, ferhi compendre també la Cerdanya; però aquest nom és del tot desconegut a la vessant meridional, a pesar de les íntimes relacions que hi ha entre'ls dos caients de la serralada. A l'Empurdà s'anomena simplement *els Pireneus*, o bé's dóna a cada montanya aisladament el nom del poble català que s'hi troba: montanya de Requesens, montanya d'Espolla, etc., etc. El nom d'Alberes ha de quedar relegat, donchs, únicament a la vessant del N.

A dos quarts de cinch passavem pels Hostalets, y a tres quarts travessavem el riu Muga pel pont de Pont de Molins. És aquesta una petita població de poch més d'un centenar de fochs, on la circumstancia de trobarse situada sobre de les *margues* de l'època geològica que s'anomena *numulítica*, y són aquí a propòsit pera fabricarne *ciment romà*, ademés de tenir en els molins moguts per l'ai-

gua del Muga força suficient pera moldres, ha fet que's desenrotllés aquí aquesta profitosa industria.

Les vores del riu són pintoresques, y ne dono una vista presa en una altra excursió a l'hivern, ja que ara no podem perdre temps; ens havíem donat cita al pont de Campmany ab la restant comitiva que venia de la montanya, y a les cinch hi arribavem, després d'atravessar el riu Ricardell, al cap d'un quart, y tot seguit l'Hostal Nou, posada sola que's troba a cinch minuts abans del

Pont de Molins

pont. Aquest atravessa'l Llobregat, petit riu que naix prop del Coll de Portús, y que s'uneix al Muga més avall de Perelada.

Al Pont de Campmany acudiren en altres dugues tartanes el resto de l'expedició ab tota puntualitat.

La carretera de França s'ha de deixar aquí, y per un camí carreter desastrós, com solen serho eixes carreteres vehinals, que semblen fetes a dretes pera que no s'hi pugui anar en carruatge, arribàrem a les sis a Campmany.

La vista que presento és d'un extrem del carrer Major al N. És un poble de pobre aspecte, d'unes 170 cases, que

viu de l'agricultura, perquè l'indústria tapera hi és escassa. Però dona gust de veure aquells camps tant ben cultivats, voltats de parets de pedra seca tant ben fetes, en lo qual són mestres els campmanyenchs.

La vinya s'hi cultiva admirablement en aquells plans, on van ser els primers a rebre de França la terrible plaga de la filoxera; y, gracies a la replantació ab vinya americana, empeltada ab plantes del país, han anat sortint els propietaris de la miseria que aquella invasió'ls hi va por-

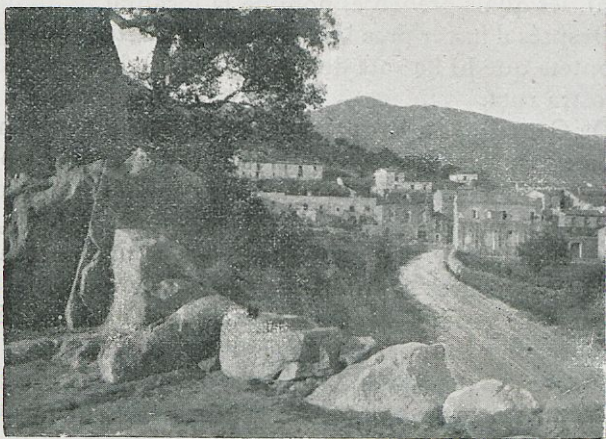
Capella de Sant Sebastià (Campmany)

tar. La varietat nomenada *riparia* és la que's dona més bé en aquests terrenos flonjos y arenosos procedents de la descomposició del *granit* o *pedra d'ull de serp*, que és la que constitueix la roca fonamental de la comarcada.

Aprop de la plaça hi ha la capelleta de Sant Sebastià, que és una de tantes com se'n troben a la montanya, aixecades per la devoció, sense que'l sentiment artístich hi hagi pres cap mica de part.

L'iglesia parroquial és romànica, sense res que cridi l'atenció, y fa part de l'antich castell avuy derruit, o, millor, absorbit per les cases que s'han anat fent.

A dos quarts de vuit entravem a Cantallops, poble poch més petit que Campmany, però de millor aspecte, y que comptant ab una extensa plana de molta fertilitat, regada per la riera de Torrella, fora un poble molt acomodat si no fos per dos enemichs que li han fet y li fan molt mal: els plets y la tramontana. Un plet llarch y costósissim que sostingué'l poble contra'ls propietaris sobre la possessió dels boscos, y que perdé en apelació, arruinà a tothom; y l'únich medi que tenen aquests pobles agricul-

Cantallops

tors pera referse dels seus atrassos, que és esmerarse en el cultiu de la terra, s'encarrega tot sovint la tramontana de privàrsel, açotant el país ab tanta furia que s'emporta palla y gra y ajeu els arbres més grossos; a les masies rebat la viram y la coll-trenca, ab gran desconsol de les mestresses; tomba teulades senceres, y arriba a detenir al viatjant al mig del camí, obligantlo a ajeures a terra pera no rebre la violenta pluja de pedres que li llença.

Cantallops té carrers bastant espayosos, una plaça gran, y per iglesia la capelleta romànica de l'arruïnat cas-

tell, al costat d'una de les torres quadrades que ha quedat en peu y que fa de campanar.

No hi he vist de notable més que una làpida sepulcral de marbre de principi del segle XIV, escrita en caràcters gòtics, que està empotrada a la paret forana y molt ben conservada.

Tocant a curiositats naturals, en aquest terme, diré, pera que'n prenguin nota'ls aficionats a l'Espeleologia, que'n la partida nomenada *Les Estunes* (1) hi ha dugues coves (una d'elles diuen que té més d'un quart de llargada), les quals prenen el nom de la localitat.

Després d'haver pres la caravana un lleuger refrigeri a la fonteta que hi ha sota del pont de Cantallops, seguirem la nostra ruta.

De Cantallops a Requesens poden pendres dos camins: la carretera, que pera guanyar el desnivell d'uns 300 metres que hi ha entre'ls dos punts pren un desenrotllo d'uns 9 o 10 kilòmetres, tardantse dugues hores y mitja, y la drecera que puja pel coll del Medàs, a uns 300 metres d'altitut, que escursa prop de tres quarts el camí.

La vista general de Requesens s'aprecia més bé per aquest segon camí, per esser més enlairat, sobre tot a l'arribar a les roques dites *L'Oratori*, que és aon s'aturen els de Cantallops quan van en professó a Requesens. Forma'l país una ampla comallada, coronada al N. per les muntanyes del Puig Neulós (sens dupte Puig Nebulós antigament). El Coll Forcat, que està a 4 kilòmetres, condueix a la vessant francesa sobre del poblet d'Albera, y el Coll Forcadell (que està a 5 kilòmetres de Requesens) condueix al poble francès de la Roque-des-Alberes, distant uns 6 kilòmetres de la divisoria.

En mig de la fondalada que volten les estribacions del Puig Neulós se destaca un turonet cònic, y en son cim s'aixeca'l castell de Requesens, que a mida que anem acos-

(1) També s'anomenen *Les Estunes* unes roques de Banyoles, prop de l'Estany (Piferrer: *España. Sus Monumentos y Artes. Cataluña*, pàg. 198).

tantnos, en lloch de ferse més visible, se va amagant dins de l'espessa vegetació del puig.

Les dependències, casa de l'administrador, capellà, guardes, etc., se troben per ara al costat NO. Més tart s'instalaràn al mateix castell.

A dos quarts d'onze arribavem a la capelleta, construïda provisionalment (perquè l'antiga iglesieta romànica de Requesens està destruïda y és habitació d'un masover), y poguerem oïr missa gracies a l'atenció de la comtesa de Perelada, que la retardà mitja hora en obsequi nostre.

Dinàrem a l'aire lliure en un rústich menjador pintorescament disposat prop d'eixes dependències, y ens dirigírem al castell.

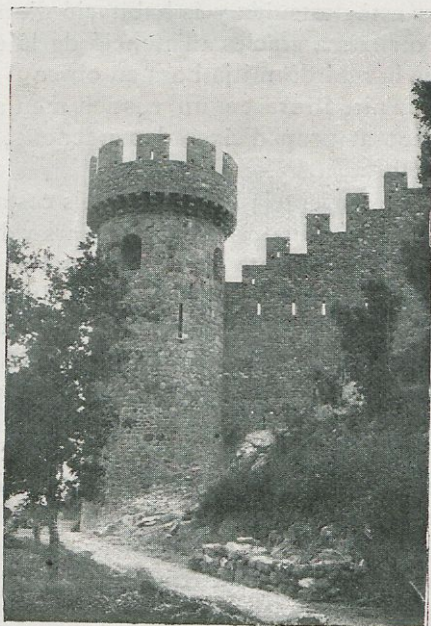
Un camí que serpenteja suaument pels costats del turó ens hi conduí, pel mig dels arbres seculars y de les noves plantacions ab que'l comte (que tenia una passió pera la botànica) va hermostrar aquest bosquet. Allí, al costat de les alzines sureres y dels roures del país, se veu creixer el roure d'Amèrica y el roure dels Alps, el cedre, y més de trenta varietats de grèbol, entremig dels quals floreixen infinitat d'hortensies y rosers.

Mitja hora hi ha desde l'Administració al castell; y lo primer que se'ns presentà a l'arribar a dalt fou la *torre del Nordest*, torre rodona, alçada en un angle de la muralla, defensant les dugues ales de fortificació aon s'obren a l'una la *porta del Sur* pera entrar al castell, y a l'altra la *porta de França*.

Entràrem en el primer recinte per la porta del Sur, després de flanquejar un centenar de metres de muralla, coronada de marlets y de maticans, y l'impressió que causa la vista de l'interior és la que correspon a un lloch com aquest, ont el mètode y l'ordre en la distribució de les dependències devia sacrificar-se a lo reduït y accidentat del local y a les idees d'ofensa y de defensa.

Una escala de rústechs esgrahons de pedra puja al peu del portal per entre parets adornades ab sòlides reixes; y més y més escales, o quan no rampes empedrades, porten al segon y al tercer recinte.

Abaix, a l'extrem del primer, hi ha la capella, que ha sigut reconstruïda prenent per model les dugues o tres úniques pedres treballades que's varen trobar. És d'estil romànic, ab un àbsis semi-circular ab volta esfèrica, y al costat esquerre de la nau s'ha format ab dos amples archs de mig punt una espayosa tribuna pera la familia del

Torre del Nordeste en el castell de Requesens

comte. Al timpà semi-circular de la senzilla portada s'ha imitat molt bé'l dibuix d'aquells temps, ab un tosch baix-relleu representant l'adoració de la Verge.

El segon y tercer recinte van aixecantse l'un damunt de l'altre, com ensenya la present vista, presa desde dalt de la torre del NE.

És fantàstich, sobre tot a certes hores del dia, l'efecte que fan eixes muralles disposades en totes direccions, co-

bertes de marlets y de sageteres, tenint per fonaments les sòlides roques y adaptantse son perfil entre pujades y baixades als accidents del pis; de manera que'l conjunt presenta unes linies de molt moviment y no desprovehides de bellesa.

El mestre d'obres D. Alexandre Comalat, administra-

Portal del Sur en el castell de Requesens

dor del comte de Perelada, ha secondat molt bé'l pensament d'aquest y ha sabut donar a l'obra un aspecte d'antiguetat que no tindria si no hagués anat rebuscant entre'l pedregam de totes bandes les pedres a propòsit pera que, després d'obrades, conservessin la patina del temps; de tal manera que hi ha troç vell y troç renovat de la muralla ont és impossible marcar el límit de cada hu.

El palau, o part del castell destinada a habitacions del

comte, és l'edifici més alt. Els quartos tenen per sostre, uns, una sola volta de mig punt revestida de rajola groga

Capella del castell de Requesens

Segon y tercer recinte del castell de Requesens

verniçada, lo qual produeix una estranyíssima impressió; altres, porten un envigat de sòlides peces de roure.

S'ha fet molt ús en la reconstrucció d'aquest castell del mahó verniçat toscament de colors variats, y que's fabrica en la mateixa propietat, pera decorar les obertures de portes y finestres; y no deixa d'esser agradable l'efecte d'aquest ornament, desconegut en el país, y que ha sigut importat de construccions consemblants d'Alemanya.

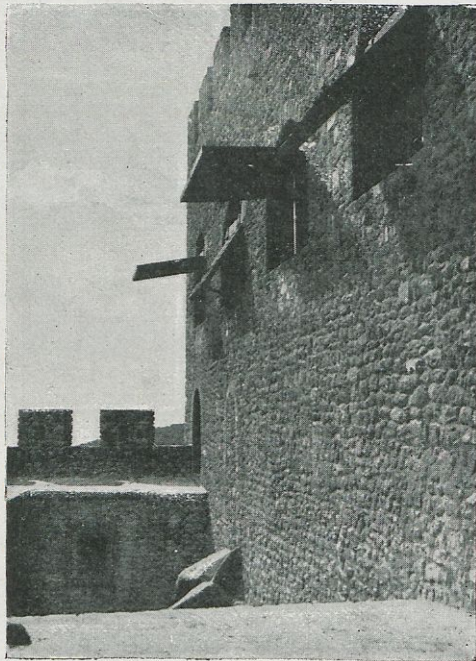

Vista parcial del saló en el castell de Requesens

El saló principal en res s'assembla a lo que la costum té establert en eixa classe de departaments. L'alta y cilíndrica torre de l'homenatge arrenca d'un costat de dins del saló, atravesant el sostre, donant a la planta de la peça una gran irregularitat, de manera que, o bé tindran de reduirse les dimensions del saló, si vol regularisàrsel, o, si se li conserva l'actual forma, difícilment s'endavina com

se compaginarà la rodona paret que constitueix la torre ab les línies dretes de les parets laterals en el decorat que's dongui a n'aquesta peça.

Un ample y sòlit arch de mig punt aguanta les vigues del sostre. Lloses de forma irregular, de marbre blanch, d'una pedrera de la mateixa propietat, cobreixen el pa-

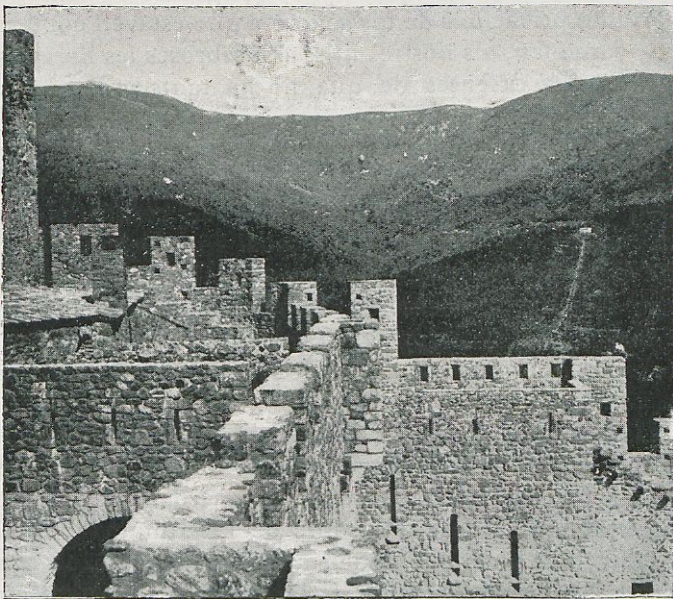
Paret forana del saló en el castell de Requesens

viment, acabant de donarli caràcter ab son capritxós dibuix.

La llum hi entra per quatre grans finestrals que s'obren sota d'uns archs de mig punt, y tenen per porticons unes sòlides portes penjades a defòra que s'obren de baix a dalt com les portanyoles dels barcos, y's manejen ab un torn montat en l'empit. Desde l'exterior, aquesta

bateria de portes mig alçades recorda les obertures quadrades per ont els canons treuen ses boques en els costats dels barcos de guerra.

Els patis, a dins dels recintes, guarden harmonia ab l'aspecte general, veyentshi les muralles arrencar de sobre de la roca viva, y obrirse al seu través fosques finestres defensades per grosses reixes de ferro.

Vista de la conducció de l'aigua, desde dalt del castell de Requesens

En aquest castell no hi ha cisterna. El comte va utilitzar una font abundosa que naix a gran alçada a les faldes del Puig Neulós, y per una canonada de ferro de 3 kilòmetres, formant un colossal sífó, que no sofreix menos de nou atmòsferes de pressió a la part més baixa, l'ha conduida a dins del castell; de manera que podria rajar, si's volgués, a dalt de tot de la torre de l'homenatge.

¡Quina existencia la dels que habitaven semblants

llochets! Sols unes naturaleses més de ferro que les mateixes armadures que'ls cobrien eren capaces de resistir tota una vida dins d'uns casals que més semblaven presons que palaus, encaramats com els nius d'àguiles a dalt dels turons, no trayent el cap a fòra sinó a través de dobles barrots de ferro, y no podent donar un sol pas a dins de casa sense pujar o baixar rampes y esglahons!

Y si això era en temps de pau, agréguinse en temps de guerra les privacions de tot gènere a que estaven condemnats, y que fan, als nostres ulls, assombroses les llargues y desesperades defenses de que hi ha tants exemples en aquells temps.

Aixís s'ha de convenir en que la reconstrucció d'aquest castell, en la qual el comte de Perelada ha invertit durant cinch anys sumes importantíssimes, sols compatibles ab sa considerable fortuna, dóna cabal idea del gènere de vida a que llavors se devien subjectar; vida que avuy seria impossible a les modernes generacions, que busquen abans de tot la comoditat; y sols és comprensible en aquells temps, en que'l confort no era conegut y en que fins sembla que desdenyaven el tenirlo.

De l'història d'aquest castell ben poch se'n sap, les guerres havent destruït tota mena de documents. Se sap sols que'l comtat de Requesens feya part del vescomtat de Rocabertí, que radicava a sobre de La Junquera, en les vessants de la serra que donen aigües al riu Llobregat. Dataven dels primers temps de la Reconquesta, y tots dos van ésser arrasats en fetxa desconeguda. D'entremig de les ruïnes de Requesens n'han sortit bon número de grosses boles de pedra de 20 y de 30 centímetres de diàmetre, que eren, sens dupte, llençades pels matabacans y barbacades en la defensa del castell, y han sigut cuidadosament recullides.

A les sis de la tarde deixavem aqueixa notable construcció, despedintnos de la senyora comtesa y de la família del Sr. Comalat, y empeniem el camí de retorn pera separarnos, quan arribéssim a la carretera de França, els expedicionaris que devien tornar a Figueres y Barcelona

dels que deviem quedarnos a la montanya a continuar la nostra excursió.

DE REQUESENS A AGULLANA. L'INDUSTRIA TAPERA

Més, en mala hora creguerem als tartaners, que pera fer més via no volgueren seguir el camí ja conegut. Per caminals quasi impracticables de tant abandonats y tant estrets que'ls esbarzers ens prenien els fanals de les tartanes, varem marxar hores y més hores sense may arribar a la carretera de França, sofrint una de les tartanes, en mig de la més absoluta fosca, un volco que no tingué conseqüències, perquè lo esquifit del pas la féu quedar a mig aire, y arribant, a la fi, uns a Figueres a les dotze de la nit, y els altres a Agullana a dos quarts de dugues.

Si hagués sigut de dia hauriem vist el poble de La Junquera, situat a 16 kilòmetres de Figueres, compost d'un llarch carrer al costat de la carretera de França; poble que abans prosperava molt, però que avuy ha perdut considerablement ab la falta de circulació comercial, y va sostenintse sols per sa proximitat a la frontera (que està a una hora) y per alguna fàbrica important de taps. Sa situació és pintoresca a la falda de l'estribació que separa la vall del Llobregat de la vall de Cantallops, divisantse al N., y per dessorre del coll del Portús, que té 290 metres d'altitut, com s'aixeca a dalt d'un turó de 420 metres sobre del mar el castell francès de Bellegarde, a manera de centinella que vigila la llarga vall del Llobregat gironí.

Agullana és una població d'uns 1,600 habitants, situada a tres quarts de La Junquera, entremig de boscos d'alzines de suro als quals deu la seva prosperitat y benestar. Encara que edificada en terreno montuós, té carrers bastant ben urbanisats; y al costat de moltes cases del segle passat s'aixequen construccions modernes, conservantse sols en els arrabals els tipos de les habitacions modestes, ab escales per fòra, que són tant comunes a la montanya empurdanesa.

L'iglesia és del segle XI, d'estil romànic, ab una senzilla y bonica portada lateral; té un àbsit semi-circular alt y esbelt, y a sobre de la paret de ponent s'alça un sòlit campanar d'espadanya de cinch obertures, dos a dalt y tres a sota. Es llàstima que al costat d'aquest venerable monument s'hi hagi enganxat la casa de l'Ajuntament, quals parets emblanquinades lliguen molt poch ab el to vell de les parets de l'iglesia; però més llàstima és que a dintre

Vista general d'Agullana

d'aquesta s'hagi fet perdre la severitat dels paraments de pedra donàntlosi una capa de pintura, y adornant o, millor dit, desgraciant la volta, que és de forma apuntada, ab unes imatges de la Santíssima Trinitat que, lluny d'excitar el sentiment religiós, fan fugir de l'iglesia a corre-cuita.

La vista que presento de la plaça de l'iglesia és presa en el moment de ferhi una sardana en una altra ocasió, y dona idea de lo que és aquest ball tant típic, reminiscencia dels temps en que poblaven l'Empurdà les colonies oriundes de l'antiga Grecia.

El poble d'Agullana, faltat de camps per la proximitat dels boscos, és exclusivament productor y fabricant de suro: no'n té prou ab el que donen els boscos del voltant, y a totes parts acut en busca de la primera materia. Es que aquí tothom és taper: homes y dònnes són hàbils en l'art de elaborar el suro, y ningú està en vaga més que'ls diumenges y dilluns, dies que descansen tots del quiet y ensopidor treball de la vora del taulell. Quan les dònnes se fan velles o no poden manejar la ganiveta, no descansen, per això: o

Plaça de l'iglesia d'Agullana

ajuden a transportar pannes de suro, o van al bosch a carregar-se al coll grossos feixos de mata seca pera les fogaines en que'l suro's té de bullir.

És que Agullana sap sostenir el seu paper de ser el punt d'origen, el breçol diriem, de l'industria tapera espanyola: a principis de segle ja's feyen en petitíssima escala taps de suro, perquè l'us d'aquesta materia, fins ara irremplaçable, deu datar de molt remota antiguitat; més el comerç se feya d'una manera molt dificultosa: s'enviava la mercaderia a Belcaire (*Beaucaire*, França, prop de Nimes), passant en el viatge dotze o quinze dies, y si no po-

dia vendres mentres durava la famosa fira de Belcaire, se deixava encarregada la venda per quan se presentés bon comprador. Molt pochs comerciants estrangers venien a comprar a Agullana.

En aqueixes condicions succehí que's varen confabular els compradors de Montpeller y d'altres punts, considerantse amos del mercat, pera fer abaratir el producte; més un dels antepassats de la meva familia, D. Joan Guinart, tingué l'idea d'averiguar aon s'expedia desde Belcaire'l suro obrat, a fi d'anar a presentarlo ell directament y de primera mà; y a l'efecte envià un emissari que no parà fins a saber que era a Holanda aon se'l remetia. Allavors començà a expedir el suro treballat sense valerse del mercat de Belcaire, y son exemple fou seguit poch a poch pels demés productors, quedant, gracies a sa iniciativa y esperit d'empresa, obert desde llavors el mercat del N. a l'industria tapera.

D'aquí arrenca'l gran desenrotllament de la fabricació y comerç de suro de Catalunya, que tant gran increment ha pres en pobles com Palafrugell, Sant Feliu de Guíxols, Palamós, etc., veyentse en poblacions petites, com Agullana, fàbriques tant importants com la de Bech de Careda y altres, y girantse al cap de l'any, entre grans y petits fabricants, per més d'un milió de pessetes.

A n'els que no hagin visitat may la regió surera catalana, no crech que'ls sigui desagradable una lleugeríssima idea de les operacions que sofreix aquesta fabricació.

En el bosch, quan el suro fa 12 o 14 anys que no ha sigut pelat (o *llevat*, com diuen en el país), és llevat de nou. Si és arbre jove, l'operació és fàcil: ab la destral que'n diuen *picassa* baden l'escorsa, y aquesta surt en dos pannes promptament. Si l'arbre és vell s'ha de fer més treball, dividint en dugues porcions la soca y ajudantse els *llevadors* ab parpals, que devegades tenen de manejar enfilats a les branques més baixes.

Les dones traginen el suro fins al carro, y se'l deposita en el magatzem, fentne una pila, fins que se'l classifica y pesa, dividintlo en *suro de primera* o *planxa*, *escardells* o

suro de primera llevada, y *suro de llenya* o inferior, que sol ser el més abundant.

Desde la materia en rama, fins a l'obtenció del tap de suro, acabat y a punt de servir, són moltes les operacions que's fan, y no's diria que una cosa tant senzilla y tant

Llevada d'un suro jove. Boscos de casa Guinart (Agullana)

barata com resulta hagi tingut de passar per tantes mans.

Primer de tot se *bull* el suro pera estovar-lo.

Després se *planeja*, posantlo en piles, una panna sobre de l'altra.

Després se *pela*, rasantlo ab rascletes pera trèureli la crosta.

S'*apila* de nou en lloch humit, pera que conservi amorositat al treball.

D'aquí passa als carradors, que'l *llesquen*, o siga en fan tires amples de la mida o llargada dels taps.

Els carradors les prenen y en fan *carrachs* o prismes, que cada hù serà un tap.

Se bullen de nou els carrachs, se ruixen ab aigua fresca y se donen als *tapers*.

Llevada d'un suro vell. Boscos de casa Guinart (Aguilana)

El taper dona a cada carrach la forma en un obrir y tancar d'ulls, y queda'l tap acabat.

Se compten els taps a fi de pagar al taper son treball a tant el mil.

Se *calibren* passantlos per uns garvells que'ls classifiquen segons son gruix.

Se *trien* pera escullir les classes primera, segona o tercera, segons la bondat dels taps.

Se *renten* ab aigua acidulada ab àcit oxàlich.

Y, finalment, se compten pera ferne *balas* y expedirlos. L'embalatge és sempre molt cuidados, en doble tela d'arpillera separada per dos gruixos de paper fort, lo qual permet expedirlos a totes distancies.

Quan el tap és pera xampany, anomenat també *treffi*, que és lo més estimat y de més preu, les operacions són encara més cuidadoses: una d'elles és tenir els taps obrats tres dies seguits dins d'un bany d'àcid *oxàlich* y *alum*, d'on surten intactes els taps bons, tacats els mitjans y podrits del tot els taps dolents.

Així's comprèn que hi hagi taps de xampany que li revenen al fabricant a 5 cèntims cada tap, y li costen a la casa consumidora de 100 a 200 franchs el miler.

D'AGULLANA A CARBONILLS Y FIGUERES

Desde Agullana, punt molt ben situat pera fer interessants excursions en el macís montanyós que té per punt culminant les *Salines*, sobre Massanet de Cabrenys (1.336 metres), me portaren les meves ocupacions a Carbonills, poblet rural poch conegut, compost de 10 o 12 cases esbarriades, y distant d'Agullana unes cinch hores.

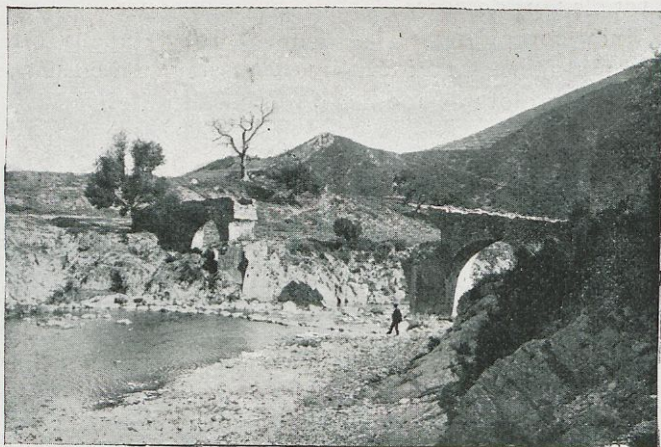
A dos quarts de vuit sortia d'Agullana, y a dos quarts de nou atravessava'l riu Ricardell y pujava a Darnius, poble d'unes 200 cases, on també hi ha industria tapera, però no tant extesa com en aquell.

A les nou passava'l riu Arnera, y a dos quarts de dèu el riu Muga, que reb al riu Arnera molt aprop d'aquí.

Les ruines que presento són les del pont de Riambau, destruït a finals del segle passat en les guerres de la República francesa, que, al recular del Rosselló les tropes espanyoles y voler sostenir la linia de defensa del Muga, tant tontament escullida pel Conde de la Union, ensangrentaren aqueixes encontrades en les terribles batalles que's donaren tres dies seguits a la Serra de Santa Magdalena, fins al punt que és fama que'l riu baixava tenyit de sanch.

És que lo mateix va ser perdre nosaltres al general Ri-

cardos, que tot seguit totes les nostres glorioses victories del Rosselló's varen anar convertint en cruentes derrotes; però's veu que aquests desastres no varen servirnos d'ensenyança pera l'elecció de generals; y per això'm deya un fabricant de taps, tot posant entre tap y tap un xich de política, que si'l Govern, que ben mirat és un fabricant de generals a l'engròs, posés en aquesta fabricació'l mateix cuidado que posen els tapers en la fabricació dels taps de

Ruines del pont de Riambau (riu Muga)

xampany, escullint bé la materia y sols donant per bons els que ho són de debò, altre gall ens cantaria.

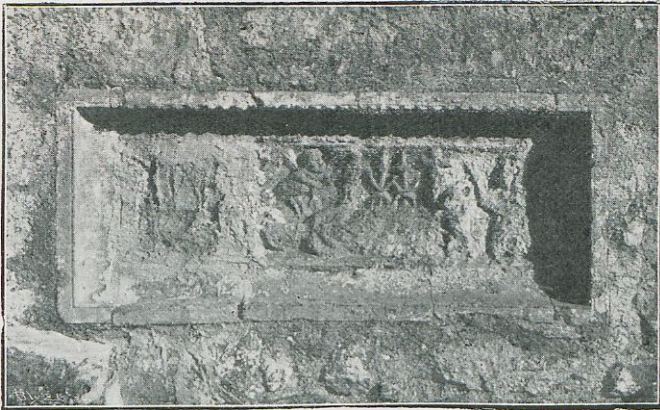
Seguint mon camí, a les onze entrava a Sant Llorenç de la Muga, y després de dinar arribava en tres hores a Can Trilla de Carbonils.

És un dels llocs més accidentats y pintorescos dels Pirineus Orientals, voltat de pichs elevats com el pich de Bassagoda, que s'aixeca al SO., el turó del Fau, que s'alça al N. a prop de la casa, y més lluny les Salines de Massanet, veyentse'l cap nevat del Canigó al NO., a l'altre costat de la serralada.

L'amo de La Trilla m'ensenyà una casa dita *Can Damon*, que és una bona prova del bon mètode que se seguí

El pic de Bassagoda vist desde Can Trilla de Carbonils

Lápida sepulcral a Carbonils

al marcar la ratlla divisoria de fronteres. Està prop del Coll del Noguer, on se parteixen les aigües, y aquesta

casa, tot y trobantse en aigües de la Muga, és dir, en vesant espanyola, és territori francès.

La capelleta de Carbonils, que està situada al mig d'un collet, és romànica, no té cap mèrit, però vaig reproduir una làpida sepulcral de marbre blanch que hi ha encastada a la paret que dona al cementiri, pels baixos relleus que porta y que revelen antiguitat.

Tampoch té res de particular una altra capelleta propera que s'anomena Sant Miquel de Fontfreda, tallada pel mateix istil, y també mostrant una làpida semblant, però més ben conservada y que no vaig poder reproduir.

Les portes d'aquestes dugues capelletes són les primitives, y conserven encara'ls ferros de quan se varen construir, que són treballats ab el mateix dibuix que's veu a la porta de l'iglesia d'Agullana.

Vaig retornar a Sant Llorenç de la Muga, y d'aquí Figueres pera emprendre'l camí de Besalú y Olot.

DE FIGUERES A BESALÚ Y OLOT

No'ls detindrè a Figueres més que pera mostrarlos una vista de la Rambla, presa en altra ocasió desde la fonda del Comerç. Vaig sortir a les nou del matí, y a tres quarts de dotze era a Besalú, havent passat per Vilafant (a tres quarts de nou), per Avinyonet (dos quarts de deu), Navata (un quart d'onze) y Caixàs (les onze), poblets situats els primers en l'extensa plana empurdanesa, y els últims al peu de la montanya de la Mare de Déu del Món.

A Besalú se junten les dugues carreteres de Figueres y de Girona.

Un pont molt antich que forma un angle al mig del riu, romà segons uns, y de l'Edat Mitjana per en Piferrer, passa sobre'l Fluvià pera anar a Girona; y per cert que està ben atropellada una de ses arcades, perquè una part de la curva dóna sa convexitat cap a vall, sent un prodigi d'estabilitat en mig del perill que presenta desde llarchs anys.

Besalú és una població d'antich aspecte, on val la pena de detenirshi, perquè, a pesar de no ser molt gran, té varis

La Rambla de Figueres

Vista general de Besalú

monuments interessantíssims, com són les ruines de Santa Maria, l'iglesia de Sant Vicens y la de Sant Pere, molt

dignes de veures, y dels quals ja se n'han ocupat els ilustrats autors de l'obra *España, sus Monumentos y Artes*; y també'l nostre distingit consoci Arabia y Solanas en la bellíssima excursió publicada l'any 1882 en l'Anuari de la Associació Catalana. No estranyin, donchs, que aquí res de nou els digui y que lo poch que'ls diré siga repetició d'aquests autors.

L'iglesia de Sant Vicens, diuen dits escriptors que existia ja en el segle X, y que són notables ses portes, on

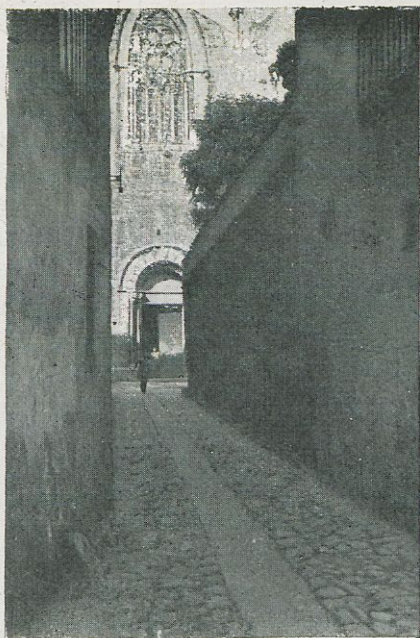

Portada lateral a Sant Vicens de Besalú

s'hi veu un cert abarrocament de l'estil romànic. Això's nota en la porta lateral que'ls presento. No és freqüent a les portades romàniques catalanes. Recordo haverne vist una semblant en una capelleta prop de La Garriga, província de Barcelona.

La fatxada, que apenes s'ovira enfilant el carreró que té al davant, mostra una elegant finestra on se combina l'estil ojival ab el romànic; y crida l'atenció'l bonich rosetó que s'obra en el timpà sobre tres primes columnetes.

Ben diferenta per sa senzillesa y severitat és la fatxada

Fatxada de Sant Vicens de Besalú

Fatxada de Sant Pere (Besalú)

de l'iglesia de Sant Pere, que data del segle X. Llisa y desprovehida d'adornos sa portada, que és tant pobra que sols du una senzillíssima columna a cada costat, se veuen a dalt, al peu d'una finestra, dos lleons de fort relleu, que són el símbol de la noble familia dels Comtes de Besalú.

El contorn de la fatxada acusa la forma de les tres naus

Porta del claustre a Santa Maria de Besalú

que té l'iglesia; y sorprèn a l'entrarhi l'extrema distinció de ses linies arquitectòniques; però sobre tot la forma semi-circular de l'altar major, voltat d'una serie de dobles columnes que li dóna extraordinaria grandesa. L'altar major de l'iglesia dels Pares Jesuites a Barcelona dóna una idea de lo que és aquell altar.

Altres restos notables podien veures a Besalú, però lo

que més atrau al viatger són les ruïnes de la Colegiata de Santa Maria, que s'aixequen a damunt del turó, dominant tot el poble, voltades de les ruïnes del castell del comte Tallaferro, dins del qual se va construir, al mateix temps que'l castell, el monastir.

Avuy no queda d'aquest últim més que l'àbsit triple de sa iglesia, ab ses altes y grosses columnes, y dugues portes: la de l'*Apocalipsis*, que és la que's veu endavant al costat esquerre, anomenada així per l'esculptura que mostra en el timpà figurant al Pare Etern y els quatre Evangelistes, y la *porta del Claustre*, que és petita, però molt ben dibuixada, y que donava a lo que era claustre y avuy és hort.

Aquestes antiquíssimes ruïnes del monastir, que ja al segle X se sap que existia, la desamortisació les féu anar a mans de l'actual propietari, que després d'haverles conservades molts anys, desitja despèndresen pera trasladarse a una altra població. Els protestants han estat a punt de fersen amos pera construirhi una escola; més és d'esperar que sabentse, ja que'l preu és molt limitat, no faltarà qui impedeixi que passin a ser propietat d'una altra religió (1).

De Besalú la carretera'ns conduhí, en dugues hores y mitja, a Olot. Pel camí hem passat al cap de mitja hora'l poblet d'Argelaguer, y al cap d'un quart Sant Jaume de Llierca, aont a travéssem el Fluvià.

Mitja hora més, y som a Castellfullit, la pintoresca població edificada a dalt d'un single vertical, dominant la vall de Fluvià desde una alçada de 54 metres, y tenint per fonaments de ses cases el *bassalt*, la roca que un temps corria fosa per aquella fondalada, com riu de foch que vomitaven els volcans, avuy apagats, de la part alta d'eixa conca.

A les sis entravem a Olot y m'instalava en la coneguda posada de *La Estrella*.

No'ls passejaré per dins de la vila, que altres han visitat

(1) M'escriu D. Carles d'Aulet, propietari d'aquestes ruïnes, que'l preu que'n demana és 2.500 duros.

ab més deteniment que jo: mon objecte sent allavors més geològich que artístich, me dirigí ab el company Sr. Bolós als volcans propers, y l'actual vista presa de Montolivet, que és defectuosa per ser el dia núvol y trist, presenta Olot y el volcá de Montsacopa, y més lluny els Pireneus, on la boira amaga'l pich de Bassagoda, que és tant fàcil de coneixer per sa forma particular.

Anant d'Olot a Sant Joan les Fonts se pot visitar una font molt caudalosa nomenada *Font del Noch den Cols*:

Olot y Montsacopa desde Montolivet

dóna prou aigua pera moure un fàbrica que hi ha més avall. Baix el punt de vista geològich, té aquest caudal la circumstancia de que brolla al peu de la roca basáltica que cobreix la vall, y que jau a sobre de les margues de la formació numulítica que'ls volcans van atravessar al fer ses erupcions. Es un caudal d'aigua, donchs, que circula pel contacte de dos terrenos geològichs diferents; y no deixa de ser curiós veure rajar tant abundós manantial del peu d'una roca que un temps fou vermella de foch.

Sant Joan les Fonts se troba aigües avall del Fluvià, a tres kilòmetres d'Olot, y li donen pintoresch aspecte la variada topografia y la barreja de cases de pagès y de fà-

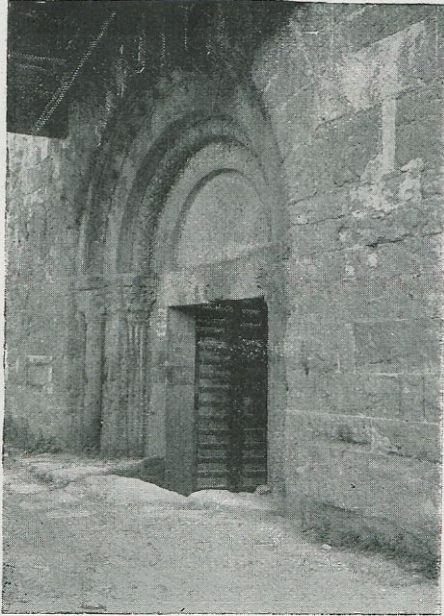
Sant Joan les Fonts

Pont romà a Sant Joan les Fonts

briques que utilisen els salts molt nombrosos d'aquest riu de curs tant accidentat.

A prop d'un pont romà que's conserva a través del Fluvià s'aixeca l'obra d'una nova iglesia en construcció. Esperem vèurela acabada pera saber lo que serà com arquitectura religiosa, y entrem a l'iglesia vella, que bé me-

Portada de l'iglesia vella de Sant Joan les Fonts

reix la visita una de les més boniques iglesies romàniques de Catalunya. És de tres naus altes y elegantíssimes; la volta és de punta d'ammella en les tres, essent sols de mig canó les dugues laterals. L'àbsit és triple: gran el central y petits els dels costats. Quatre pilastres prismàtiques, adornades cada una ab tres columnes provehides de graciosos capitells de variat dibuix, sostenen les voltes y s'enllacen ab archs de mig punt.

La portada, ab dugues arquivoltes treballades y dos jochs de columnetes, estriades les unes y llises les demés, se conserva bastant bé, gracies al cobert que la resguarda de l'intemperie. No l'he vista figurada en cap publicació, y he cregut que valia la pena de presentarla.

Un altre punt notable hi ha a dugues hores y mitja d'Olot, que és el volcà de Santa Margarida. Se passa a una hora d'Olot per l'hostal den Bastant, y una pujada suau ens conduceix a la vora del cràter. Ningú diria, al veure aquella vall quasi circular, plana, dividida en camps que fructifica'l treball del pagès, al voltant d'una capelleta que dóna nom a la montanya, y rodejada per tots costats d'una corona de boscos que la dominen circularment; ningú diria, repeteixo, que allò hagi sigut un foc volcànic, que per aquell embut, avuy tapat, haguessin pujat de les entranyes de la terra milions de tonelades de materia candenta, y que aquella terra negra ont ara la vida vegetal hi prospera hagués sigut en son temps vehícul de la mort y de la destrucció per tot allà on passava.

El naturalista té molt per estudiar en aquests voltants d'Olot, y quan se recorrin ab tot deteniment, de segur que s'assenyalaràn bastants més focos volcànics, dels que fins ara venen consignats en els mapes. A n'aquest avançament hi ha de contribuir en gran manera'l coneixement que té de la localitat el nostre soci delegat a Olot, senyor Bolós.

D'OLOT A RIPOLL Y COLLSACABRA

A un quart de tres de la tarde sortiem d'Olot en una tartana y remontavem la costa que separa la vall de Bianya de la del Ter. A un quart de sis erem a la Collada de Santigosa, ont una fita de la carretera marca 1.062 metres d'altitut, y a les sis erem a Sant Joan.

El tren, el dia següent, ens deixava a Ripoll, per aon no sé passarhi sense aturarme davant de l'hermosa basílica començada'l segle IX, destruïda en aquest segle que tanta

cosa bona y tanta cosa mala ha fet, y últimament restaurada pel geni del bisbe Morgades.

El claustre, ab ses 112 arcades de mig punt, sostingudes per dugues columnetes provehides de variadíssims capitells, ofereix un conjunt tant elegant y tant complet, que encanta, y no sabria moures el viatger d'aqueixes soperbes galeries.

Santa Maria de Ripoll

Però era ocasió de continuar el viatge cap a Vich pera terminar en Collsacabra la present excursió.

De Vich se pren la carretera de Manlleu (8 kilòmetres), on s'hi arriba en una hora. En tres hores més, per causa de la pujada, s'és a la Collada del Bach (20 kilòmetres de Manlleu y 1.000 metres d'altitut), que s'obra entre'ls serrats de Moncau y del Puig del Bach, y al cap de dèu minuts més se troba la casa del Bach de Collsacabra, antich y

gran casal que data del segle XIII y que està situat quasi a mig camí de Viçh a Olot, pintorescament posat en les ubagues on comencen les valls de Pruit y de Rupit, que's junten sobre del salt anomenat *les Escales de Sallent*, afluent del Ter a sota de Jusqueda.

Acompanyat de la familia Bach vaig visitar en ma curta estancia en eix elevat y deliciós lloch varis dels punts que's troben descrits en l'excursió a Collsacabra y les Guilleries donada per l'amich Sr. Osona en l'*Anuari*

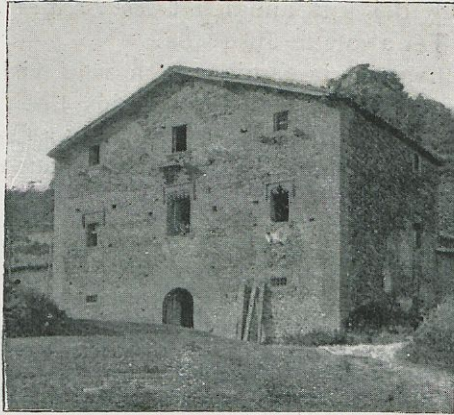
Bach de Collsacabra

de la Societat d'Excursions Catalana l'any 1882, y dels que ha parlat també últimament el soci delegat a Manlleu Sr. Coll en una breu excursió.

Visitarem la casa anomenada *Mas de l'Avench*, notable per l'arquitectura gòtica que porta la fetxa 1551, y per lo bé que's conserven a fòra y a dintre de les habitacions els detalls d'esculptura, en que eren pròdichs els constructors d'aquell temps (1). Se troba situada a no gran distancia de l'elevadíssim single que dóna a les Guilleries y que forma

(1) És propietat de D. Carles de Fontcuberta.

una cornisa de roca d'imponent aspecte, en la qual alguna que altra trencada natural suministra camí no gaire cò-

Mas del Avench

Canal del Teix

modo ni segur pera baixar d'aquestes altures a les fondalades del Ter.

Un d'aquests passos més pintorescos y difícils és el de la *Canal del Teix*.

En els boscos que cobreixen aquesta comarca, la devoció innata en el nostre poble és sostinguda per la pietat dels rics propietaris, que no perdonen medi de conservar-la. Així's veu al mig de la boscuria la *Font del Rajol*, ont el seu amo, D. Carles de Fontcuberta, hi ha fet construir una capelleta posanthi una imatge de la Verge, feta en marbre blanch, y d'un dibuix bisantí molt ben entès. Y així també'ls fills del Bach de Collsacabra tingueren l'idea de transformar una cavitat natural que un vell roure presentava a dalt de la grossa soca, en capelleta d'una Mare de Déu, essent ara aquesta imatge (a la qual l'inspirat poeta mossèn Jacinto Verdaguer li dedicà uns goigs) ja molt coneguda en el país ab el nom de la *Mare de Déu del Roure*.

Hi ha en aquest país y en paratge molt amagat unes sepultures celtas que m'interessava visitar, per lo mateix que les havien buscades en va'ls dos consocis nostres de qui vos he parlat.

Els germans D. Francisco y D. Joaquim Bach me les mostraren, y se troben realment en un lloch molt ensinglerat, a una hora llarga del Bach cap al S., obertes en un banch de roca calixa, on se veu que se n'havien començat d'altres que no's varen acabar. Són dugues, colocades de N. a S., y una de més petiteta, de llevant a ponent. Totes tenen la forma del cos humà, com s'observa en les sepultures *olerdulanes*.

Una cosa digna de veures, pera'ls que posem atenció en els monuments megalítichs, és el conegut en el país en el terme de *Tavertet* ab el nom de *Dolmen de l'Avench*, donat a coneixer primer pel Sr. Osona y després pel senyor Coll. Està situat en la vora del single de l'Avellanós, en la dita propietat de Fontcuberta. És realment un cas curiós, y, com ja vaig indicar en la sessió del 11 de Novembre de l'any passat, se comprèn perfectament que hagi anat conservantseli aquest nom, per causa de presentar alguna semblança ab les senzilles construccions de pedres

posades intencionalment per l'home. Se compon d'una grossa llosa irregular, que per un cap descansa en el single, y per l'altre reposa sobre d'un puntal curt que puja d'aquest mateix.

Cal mirar d'aprop aquest puntal pera comprendre que aquí no ha intervingut la mà de l'home; no és cap pedra posada de cantell, com en tal cas seria: dit apoyo forma

Pedra mal anomenada *Dolmen del Avench* (Tavertet)

part integrant de la roca del single, del qual ne feya també part en son origen la llosa horitzontal. Les aigües atmosfèriques han anat capritxosament escorxant la roca y obrint un verdader pont natural, com tants altres que's troben en moltes parts, y lo que avuy se veu no és més que un estat avançat de destrucció d'aquell pontet fet per la naturalesa.

Demà que acabin les aigües y les glaçades de menjarse'l baladí pilar que queda a baix, no quedarà res d'aquest fenòmen: la grossa pedra s'estimbarà.

Diputación Provincial de Gerona
Centro Coordinador de Bibliotecas

C.L.

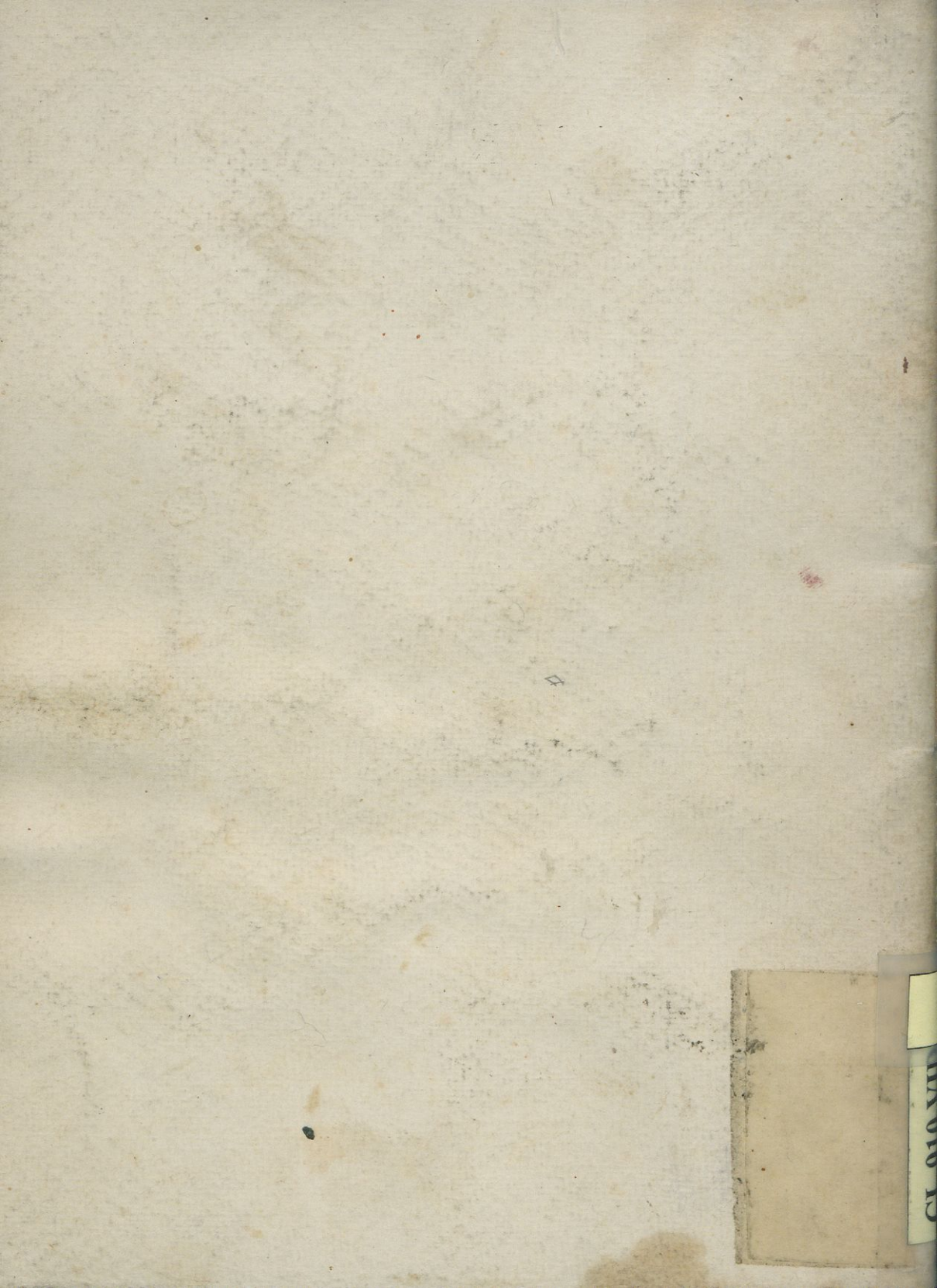
Autor: Vidal Signatura 91(026)
(46.71 Pir) Vid

Título: Excursió al Castell de
Repulseus

C.L. (2)
Diputació Provincial
de Gerona

Biblioteca Popular
de Figueras

Reg. 3719
Sig. 91(026)(46.71 Pir)
Vid

CL 010 VII